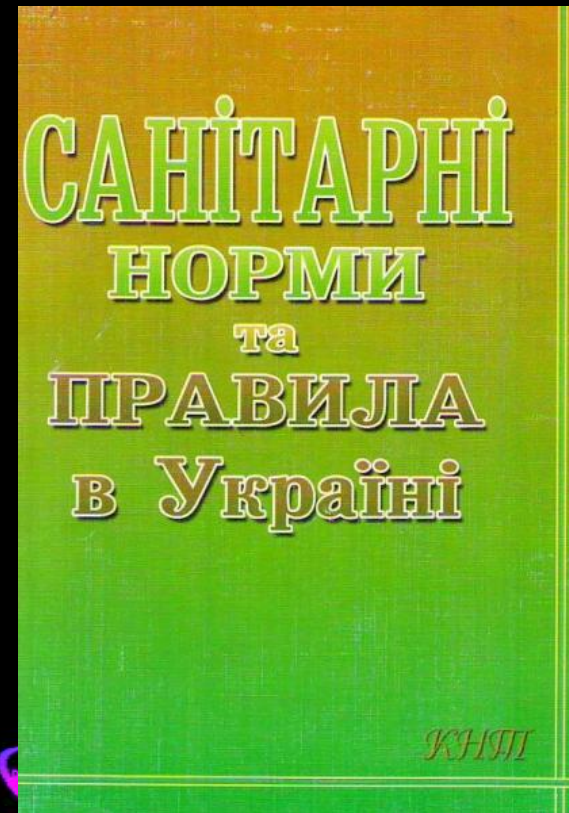

***Гігієна праці та
виробничої санітарії***

**Державні санітарні правила і норми
влаштування, утримання
загальноосвітніх навчальних закладів
та організації навчально-виховного
процесу**

1. Загальні положення

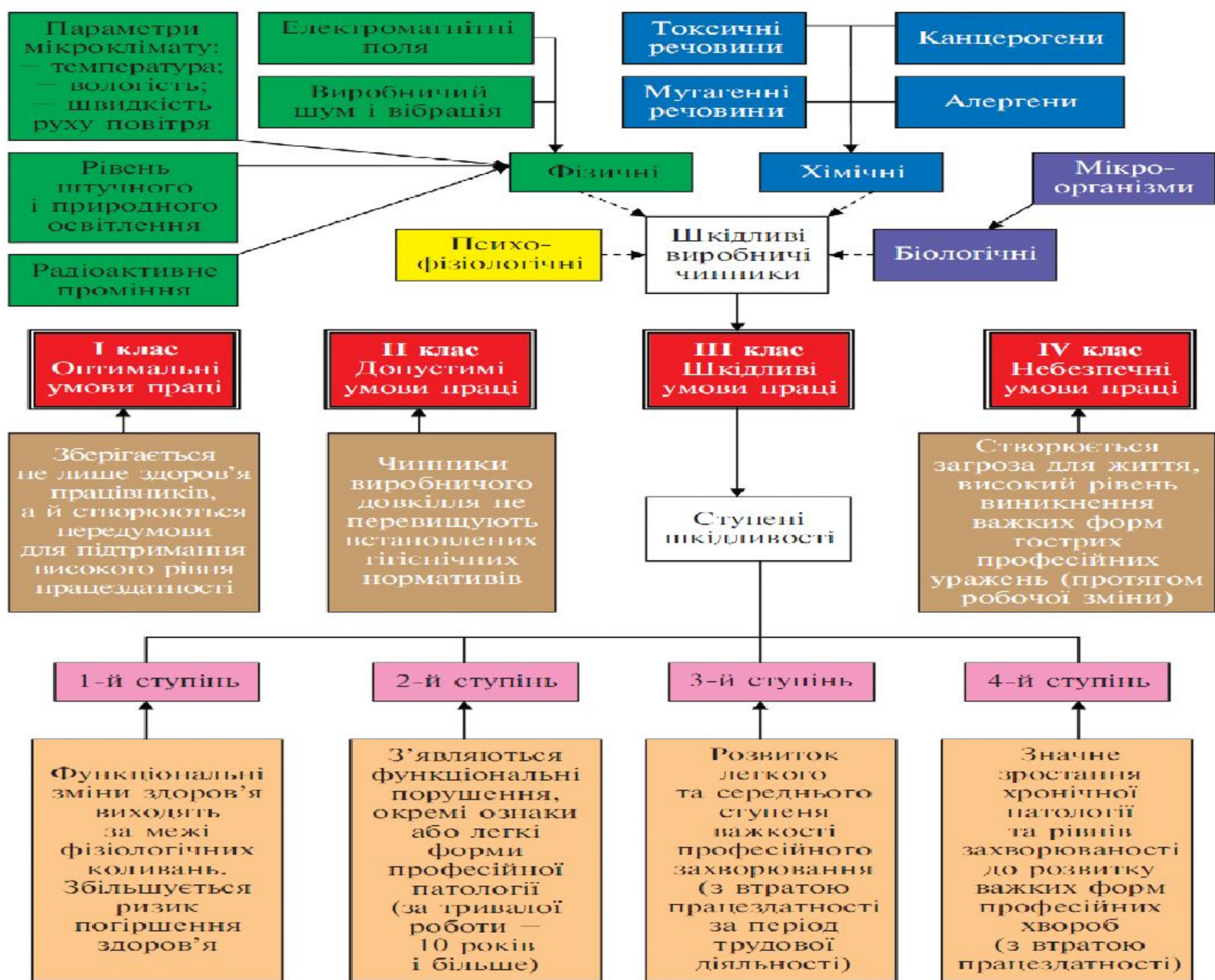

Рис. 30. Гігієнічна класифікація умов праці

Категорія робіт	Загальні енерговитрати організму		Характеристика робіт	Професії
	Дж/с (Вт)	Ккал/год		
Легка – Іа	105–140	90–120	Роботи, які виконують сидячи та не потребують фізичного напруження	Управлінці, оператори ПК
Легка – Іб	141–175	121–150	Роботи, які виконують сидячи, стоячи, ходячи – супроводжуються деяким фізичним напруженням	Інженерно-технічний персонал
Середньої важкості – Іа	176–232	151–200	Роботи, які пов'язані з постійним ходінням, переміщенням дрібних (до 1 кг) виробів або предметів у положенні стоячи або сидячи – потребують певного фізичного напруження	Працівники ремонтних майстерень
Середньої важкості – Іб	233–290	201–250	Роботи, які виконують стоячи, пов'язані з ходінням, переміщенням невеликих (до 10 кг) вантажів – супроводжуються помірним фізичним напруженням	Зварювальники
Важка – ІІІ	291–349	251–300	Роботи, які пов'язані з постійними переміщеннями, перенесенням значних (понад 10 кг) вантажів – потребують великих фізичних зусиль	Вантажники, різнороби, тваринники

Класи умов праці залежно від вмісту в повітрі робочої зони шкідливих хімічних речовин (перевищення ГДК, разів)

Шкідливі речовини	Класи умов праці					
	Допустимі	Шкідливі				Небезпечні
		Ступені шкідливості				
	2	3.1	3.2	3.3	3.4	4
Шкідливі речовини 1–2 класів небезпеки, за винятком перерахованих нижче	≤ГДК	1,1–3,0	3,1–6,0	6,1–10,0	10,1–20,0	>20,0
Шкідливі речовини 3–4 класів небезпеки, за винятком перерахованих нижче	≤ГДК	1,1–3,0	3,1–10,0	>10,0		
Речовини, здатні спричинити гостре отруєння (з гостро-спрямованим механізмом дії) або які мають подразнювальні властивості	≤ГДК	1,1–2,0	2,1–4,0	4,1–6,0	6,1–10,0	>10,0
Канцерогени	≤ГДК	1,1–3,0	3,1–6,0	6,1–10,0	>10,0	
Алергени	≤ГДК		1,1–3,0	3,1–10,0	>10,0	
Речовини переважно фіброгенної дії	≤ГДК	1,1–2,0	2,1–5,0	5,1–10,0	>10,0	

Пільги і компенсації працівникам за важкі та шкідливі умови праці

*Надають у порядку,
визначеному законодавством*

*Додатково встановлені
роботодавцем*

Скорочення
тривалості
робочого
часу

Оплата
праці
у підвищеному
розмірі

Безоплатне
забезпечення
лікувально-
профілактичним
харчуванням,
молоком
або рівноцінними
харчовими
продуктами

*У разі роз'їзного
характеру роботи
виплачують грошову
компенсацію*

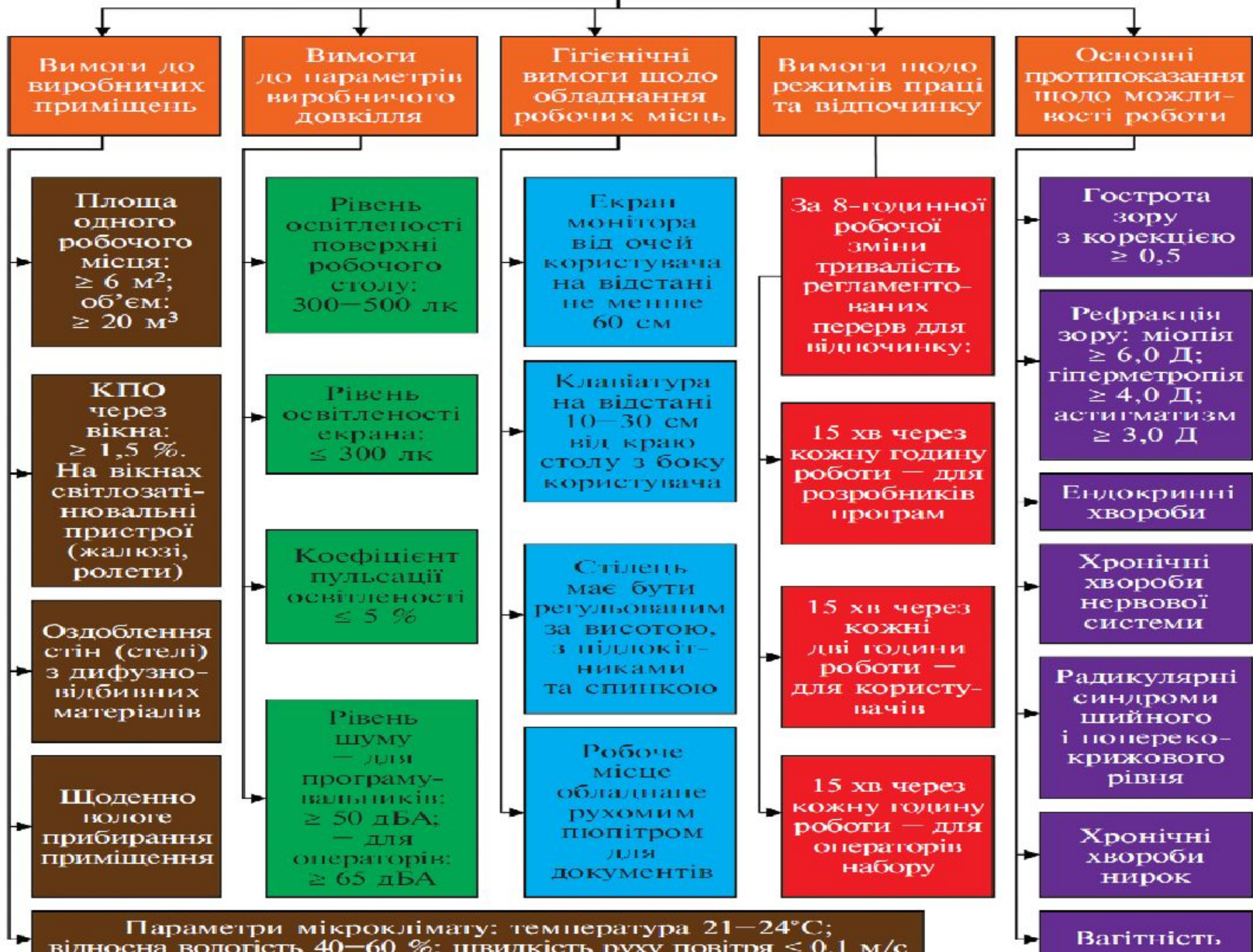
Оплачувані
перерви
санітарно-
оздоровчого
призначення

Додаткова
оплачувана
відпустка

Пільгова
пенсія

За кошти
роботодавця
згідно
з колективним
договором
(угодою,
трудоим
договором)

Санітарні правила і норми роботи на ПК

Гігієнічні вимоги до планування, благоустрою, устаткуванню дитячих дошкільних установ і шкіл

- Основними гігієнічними принципами проектування дитячих дошкільних закладів є:
  - - дотримання групової ізоляції;
  - - створення сприятливого повітряно-теплогового режиму;
  - - забезпечення оптимального освітлення й інсоляції;
  - - забезпечення умов для рухової активності дітей;
  - - створення умов для організації раціонального харчування;
  - - об'єднання приміщень за функціональним призначенням.

Основними гігієнічними принципами проектування загальноосвітніх шкіл є:

- - забезпечення сприятливих умов для навчально-виховного процесу;
- - забезпечення оптимального світлового режиму;
- - створення умов для фізичного виховання;
- - створення умов для роботи груп продовженого дня;
- - забезпечення умов для організації раціонального харчування учнів;
- - створення умов для відпочинку дітей та підлітків;
- - створення умов для організації культурно-масової роботи.

Основні приміщення дитячого дошкільного закладу

Основні приміщення дитячого дошкільного закладу

<i>Приміщення</i>	<i>Площа, м</i>	<i>Приміщення</i>	<i>Площа, м</i>
Приміщення для молодшої ясельної (15 дітей), середньої і старшої (20 дітей) ясельної груп		Приміщення для дошкільної групи (25 дітей)	
Приймальня	18,0	Роздягальня	18,0
Ігрова	50,0	Групова	50,0
Спальня	36,0	Спальня	50,0
Вбиральня	12,0	Вбиральня	16,0
Буфетна-мийна	3,0	Буфетна-мийна	3,0

- У складі шкільних будівель мають бути передбачені 3 групи приміщень :
- основні (навчальні кабінети, класні кімнати, лабораторії, навчальні майстерні, спортивний зал),
- допоміжні (бібліотека, рекреаційні приміщення, їдальня, буфет, актовий зал, комори, складські приміщення, туалети та ін.)
- службові (кабінети для адміністрації, вчительські, медичний кабінет та ін.) приміщення.

Вимоги до класної кімнати

- Найкраща форма класної кімнати — прямокутна (глибина 6—6,3 м, довжина — 8—8,4 м) із співвідношенням глибини до ширини 3:4.
- Відстань від першого ряду парт до дошки має складати 1,6—2 м, висота стелі — 3—3,5 м. Розміщення вікон — лівобічне, кут розгляду (кут між лінією погляду і площиною класної дошки в горизонтальній площині) має бути не меншим як 30° — 35° .

4. Природне та штучне освітлення. Організація і вимоги до зорової роботи учнів

Нормативи штучного освітлення дитячих закладів

Нормативи штучного освітлення дитячих закладів

<i>Приміщення</i>	<i>Освітленість, лк</i>	
	<i>Лампи розжарювання</i>	<i>Люмінесцентні лампи</i>
Групові, гральні, кімнати для музичних занять, приймальня, роздягальня в дошкільному дитячому закладі	150	200
Спальні в дошкільному дитячому закладі	50	75
Класи, навчальні кабінети, аудиторії, лабораторії, майстерні шкіл та профтехучилищ	200	300
Кабінети креслення та малювання	300	500
Спортивні та актові зали	150	200
Рекреаційні приміщення	100	150

5. Повітряно-тепловий режим

Показники температурного режиму

Температура повітря в приміщеннях дошкільних закладів і загальноосвітніх шкіл у кліматогеографічних умовах України

<i>Приміщення</i>	<i>Температура, °С</i>	<i>Приміщення</i>	<i>Температура, °С</i>
Спальня ясельної групи	21	Службово-побутові приміщення	20
Спальня дошкільної групи	19	Класні кімнати, навчальні кабінети, лабораторії	18
Групові та роздягальні дошкільних груп	20—21	Спортивні зали	15
Гральні та приймальні молодшої ясельної групи	23	Актовий зал	18
Гральні та приймальні середньої та старшої ясельної груп	22	Рекреаційні приміщення	16
Туалети ясельної групи	22	Вчительська, адміністративні приміщення	18
Туалети дошкільної групи	21	Роздягальні при спортивному залі	20
Зали для гімнастичних занять	20	Туалети	18
Медичні кабінети	23	Вестибуль	19

6. Вентиляція та опалення

7. Водопостачання та каналізація

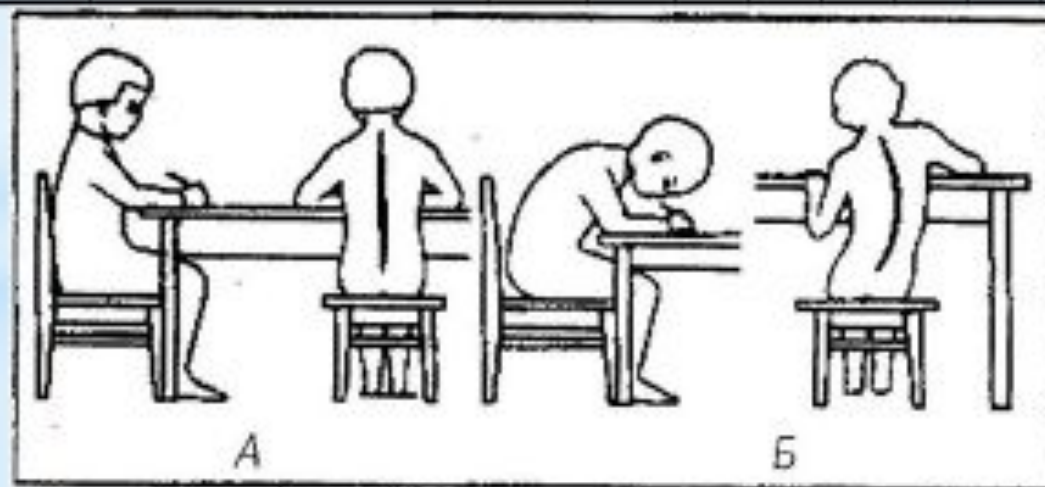

8. Обладнання основних приміщень

Розміри шкільних меблів

Ростова група	Група меблів і колір маркування	клас											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
до 115	1 оранжевий	+											
до 130	2 фіолетовий	+	+	+									
130-145	3 жовтий		+	+	+	+	+						
146-160	4 червоний				+	+	+	+	+	+	+	+	+
161-175	5 зелений								+	+	+	+	+
175	6 блакитний										+	+	+

А – правильна поза,

Б – неправильна поза

Гігієнічні вимоги до обладнання дитячих закладів

Основні розміри парт, столів і стільців для дітей шкільного віку

<i>Група меблів</i>	<i>Довжина тіла, см</i>	<i>Висота заднього краю кришки столу над підлогою, см</i>	<i>Висота сидіння над підлогою, см</i>	<i>Колір маркірування</i>
А	До 130	54	32	Жовтий
Б	130—145	60	36	Червоний
В	145—160	66	40	Голубий
Г	160—175	72	44	Зелений
Д	Понад 175	78	48	Білий

Правильне:

Неправильне:

9. Організація навчально-виховного процесу

- **Контроль за навчальним розпорядком пов'язаний з визначенням часу занять у школі, тривалості уроків, перерв між ними та змінами, відповідності кількості уроків протягом року та тижня навчальному плану.**

Тривалість перерв між уроками для учнів І класу повинна бути не менше 15 хвилин, для всіх інших – не менше 10 хвилин; великої перерви – 30 хвилин (або дві по 20 хвилин: після 2-го та 3-го уроків)

При перебуванні учнів у групах продовженого дня прогулянка повинна бути не менше 1,5 години.

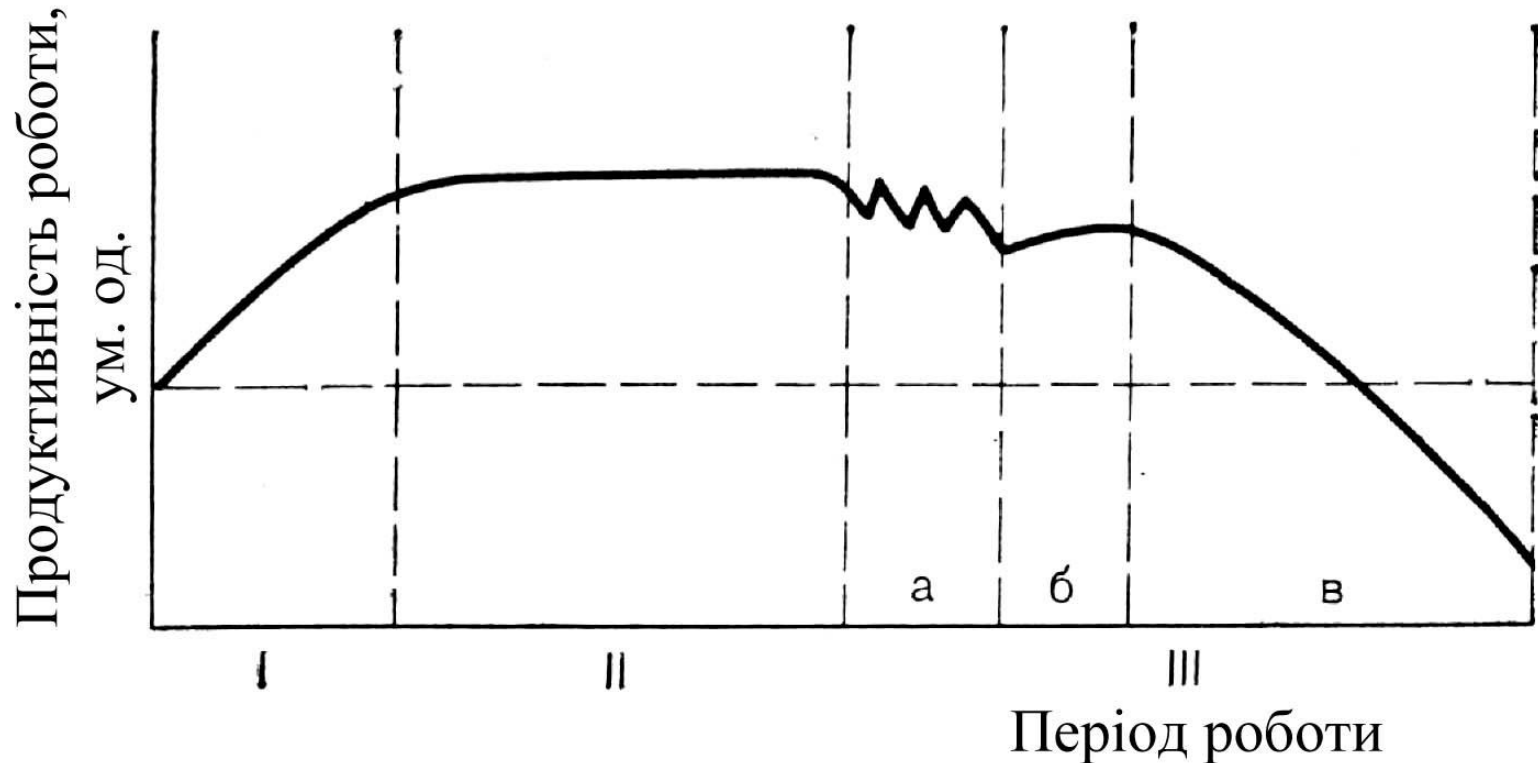
Самопідготовку учням 2-4 класів слід розпочинати із 16 години.

Оздоровче фізичне виховання

Фізіологічна крива працездатності

(I – період утягнення в роботу; II – період високої стійкої працездатності, III – період зниження працездатності; а – зона неповної компенсації; б – зона кінцевого пориву; в – зона прогресивного падіння працездатності)

10. Організація харчування

11. Організація медичного обслуговування

12. Санітарно-гігієнічна освіта учнів, формування здорового способу життя, самообслуговування

